
Vysokoškolské reformy

Vysokoškolské reformy Vysokoškolské reformy

28.1.2012 18:10 ČRo 6 Zpráva
Jan BEDNÁŘ, moderátor

V minulých dnech se u nás vyhrtily spory mezi akademickou obcí a vládou, respektive ministerstvem školství. Na jedné straně se do sporu výrazně zapojili studenti efektními demonstracemi a na druhé straně jsme slyšeli rozhořčená slova prezidenta republiky. Jde přitom zjevně mimo jiné o svobodu a nezávislost vysokých škol, které jsou v očích akademiků a studentů ohroženy právě legislativními návrhy ministerstva. Svůj názor na to má Karel Wichs.
Karel WICHŠ, redaktor

Když francouzský středověký básník Francois Villon prchal před světskou spravedlností, uchýlil se vždy za hradby univerzity. Podobně tak činili i další svobodomyšlní duchové. Univerzity byly tehdy autonomní, nezávislé na světské a často i církevní moci. Bylo jen na svobodné vůli akademického senátu, jak by se dnes řeklo, jestli člověka vydá jiné spravedlnosti nebo ho ochrání. Je téměř v lidské přirozenosti, že když má někdo právo, druhý se snaží připravit ho o něj. A tak se dělo i s univerzitami. V průběhu staletí vládcí, často potomci zakladatelů vysokého učení, usilovali o to, aby nad nimi získali moc. Je třeba říct, že se jim to docela dařilo.

Vezměme jako příklad třeba pražskou Karlovu univerzitu. Založena byla v roce 1348 jako svobodné nezávislé vysoké učení. O necelých tři sta let později, v dobách třicetileté války se Habsburkům podařilo postavit takzvané světské fakulty pod přímý dohled státu. Ty zbývající si ohlížela katolická církev. Za Josefa II., koncem 18. století byla Karlova univerzita zestátněna a zbavena vlastního hospodářství. Do té doby totiž žila podobně jako církev ze svých statků. Získávala je nejčastěji darem od panovníka. Musela na nich hospodařit velmi zručně, neboť neměla zdaleka tolik nemovitostí jako katolická církev. Koncem čtyřicátých let předminulého století se situace trochu obrátila, jak se to stává v revolučních letech. Zvýšila se pravomoc akademického senátu i autonomie univerzity. Pomineme-li německou okupaci, byl pro Karlovu univerzitu rozhodující rok 1950. Tehdy komunisté zrušili veškerou po válce obnovující se autonomii univerzity a její činnost plně podřídili dohledu komunistické strany. A v roce 2012 se vláda snaží opět omezit autonomii, kterou univerzita získala po sametové revoluci. Jedním z argumentů, kterým uctívači zlatého telete operují, je, že platí-li stát univerzitu, má právo o ní rozhodovat nebo alespoň spolurozhodovat. Když nyní zásobujeme církev majetky, aby mohly řádně fungovat, proč totéž neudělat s univerzitou? Zejména, když historicky by na to měla stejné oprávnění. Osobně s takovým řešením nesouhlasím, protože je příliš historizující a neproveditelné, ale jako příklad, proč ne. Nejrozumnější by asi bylo postupovat podle současných vzorů, které máme k dispozici. Proslulá univerzita v Cambridge volila vloni na podzim nového rektora. Volby se mohli účastnit všichni absolventi Cambridge, kteří dosáhli titulu vyššího než bakalář. Zvítězil ..., ale to je v tomto příběhu vlastně jedno, neboť to důležité je, že se žádný britský politik neodvážil do volby zasahovat. A to i přesto, že univerzita dostává peníze z britského systému veřejného financování veřejných škol. „Nikdo v Anglii není tak bláhový, aby veřejným financováním zdůvodňoval větší potřeby politiků zájmově zasahovat do univerzit,“ řekl bývalý rektor Masarykovy univerzity Jiří Zlatuška. Podobně jako v Cambridge postupují i jinde ve světě, například na starobylých univerzitách v Itálii a Španělsku. V moderní době nejde o autonomii vysokých škol jako takovou, ale o svobodu bádání. Nepoznané je jako deska, v níž bádají vědci nad různými jevy. Někdy něco objeví, jindy se ukáže, že je to slepá ulička. Není vyloučeno, že se po letech někdo podívá do slepé uličky z jiného úhlu a dojde k překvapivému objevu. Proto není správné podřizovat badatele aktuálním potřebám národního hospodářství. Existuje-li taková potřeba, má být, podobně jako na vysokých školách ve Spojených státech, dotována soukromými penězi. Zdá se, že u nás skrblicí raději požadují po státu, aby výzkum zaplatil, a ten jim jde na ruku. Podobně je tomu se zaváděním školního prostřednictvím půjček, jak ho prosazuje Dobešova reforma, neboť vyhovuje pouze bankovním ústavům. Nikdo nepochybuje, že český vzdělávací systém, i ten vysokoškolský, potřebuje reformu. Říká se, že když se sejdou tři Češi, mají na školskou reformu čtyři názory. Je to proto, že všichni jsme prošli nějakým školním zařízením. Nelze předkládat reformní paskvily a prohlašovat, že s nimi většina souhlasí jenom proto, že o nich jsou ochotni diskutovat.
Jan BEDNÁŘ, moderátor

Tolik Karel Wichs.